

Asia: VN/35729/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu järjestö tai yhdistys

Lausunnonantajan lausunto

1 Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Ei

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

EAPN-Fin pitää myönteisenä sitä, että uudistuksen ulkopuolelle on jätetty avohuollon ja jälkihuollon siirtäminen sosiaalihuollon puolelle yksin tulleiden alaikäisten pakolaisten osalta, kotiin vietävien palveluiden ja asumispalveluiden uudistaminen sekä päihdetyön erityisten palveluiden uudistaminen.

Tästä huolimatta EAPN-Fin ei pidä esitystä kokonaisuudessaan kannatettavana. Esityksen tavoitteet ovat osin perusteltuja, mutta kokonaisuus näyttäytyy ennen kaikkea säästötoimenpiteenä, jonka vaikutuksia kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin ei ole arvioitu riittävästi. Erityistä huolta herättävät palvelujen saatavuus, oikeusturva, alueellisen yhdenvertaisuuden toteutuminen sekä uudistuksen yhteisvaikutukset muiden sosiaaliturvaan kohdistuvien heikennysten kanssa.

2 Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti esityksen tavoitteista?

EAPN-Fin pitää riskinä, että säästötavoitteet heikentävät mahdollisuuksia saavuttaa esitykselle asetetut tavoitteet. Oikea-aikaisen tuen, ennaltaehkäisyn ja osallisuuden vahvistaminen edellyttää riittäviä resursseja, joita esitys ei kaikilta osin turvaa.

3 Lausuntopalaute luvusta 1, onko erityistä tukea tarvitsevaa asiakasta koskeva pykäläesitys 5 a § kannatettava?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Erytystä tukea tarvitsevien asiakkaiden aseman vahvistaminen on tärkeä tavoite. EAPN-Fin on kuitenkin huolissaan siitä, että säästöpainneissa erityisen tuen tarpeen tunnistaminen voi käytännössä kaventua, mikä heikentäisi kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien asiakkaiden asemaa.

4 Lausuntopalaute luvusta 2, onko erillinen hyvinvoinnin edistämistä koskeva 10 a § kannatettava?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen korostaminen on kannatettavaa. Samalla EAPN-Fin korostaa, että ilman riittäviä resursseja ja velvoittavuutta on vaarana, että ennaltaehkäisevä työ jää tavoitteeksi ilman käytännön vaikutuksia.

5 Lausuntopalaute luvusta 3 - sosiaalityö ja sosiaaliohjaus: Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen merkityksen vahvistaminen on perusteltua. EAPN-Fin on kuitenkin huolissaan siitä, että palveluihin pääsyn kynnyks voi nousta ja asiakkaiden oikeusturva heikentyä, mikäli hallinnollisia menettelyjä kevennetään ilman riittäviä takeita asiakkaan asemasta.

6 Lausuntopalaute luvusta 3 - lapsiperhepalvelu: Onko ehdotus uudesta lapsiperhepalvelusta ja siihen sisältyvästä taloudellisesta tuesta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

EAPN-Fin pitää lapsiperheköyhyyden ehkäisyä tärkeänä tavoitteena. Esityksessä jää kuitenkin epäselväksi, miten palvelujen yhdenvertainen saatavuus ja riittävä tuki varmistetaan eri hyvinvointialueilla.

7 Lausuntopalaute luvusta 3 - Onko ehdotus uudesta työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelusta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei

Perustelut tiiviisti?

EAPN-Fin on huolissaan siitä, että kuntouttavan työtoiminnan poistuminen ja uuden palvelun epäselvä sisältö voivat heikentää kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden tukea. Riskinä on väliinputoajien määrän kasvu ja työllisyyspalveluiden ruuhkautuminen vielä entisestään.

8 Muu lausuntopalaute lukuun 3?

EAPN-Fin korostaa, että sosiaalihuollon palvelujen tulee olla aidosti saavutettavia myös ihmisille, joiden toimintakyky, toimeentulo tai elämäntilanne vaikeuttavat palvelujen hakemista. Uudistuksen vaikutuksia tulee arvioida erityisesti pitkäaikaistyöttömien, pienituloisten ja monialaisia palveluja tarvitsevien ihmisten näkökulmasta.

9 Lausuntopalaute sosiaalihuollon toteuttamisen alkuvaiheessa: neuvonta ja ohjaus, vireilletulo ja sosiaalihuollon asiakkuus, yhteyden saaminen sosiaalihuoltoon ja tuen tarpeen arviointi (luvut 2 ja 4) Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Neuvonnan ja ohjauksen vahvistaminen on kannatettavaa. EAPN-Fin on kuitenkin huolissaan siitä, että palvelutarpeen arvioinnin keventäminen voi johtaa siihen, ettei kaikkein vaikeimmissa tilanteissa olevien ihmisten tuen tarvetta tunnisteta riittävän ajoissa.

10 Lausuntopalaute luvusta 4 – asiakassuunnitelma ja omatyöntekijä? Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Pitkäkestoista tukea tarvitsevien asiakkaiden oikeus suunnitelmalliseen tukeen ja vastuuhenkilöön on tärkeä. EAPN-Fin pitää ongelmallisena, jos sääntelyn väljentyminen johtaa alueellisiin eroihin tai heikentää asiakkaiden oikeusturvaa.

11 Lausuntopalaute luvusta 4 - erityistä tukea tarvitsevan lapsen sosiaalityöntekijän asiakasmitoitus. Onko ehdotus selkeä ja toteutettavissa oleva?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Asiakasmitoituksen tavoitteita voidaan pitää perusteltuina, mutta EAPN-Fin pitää tärkeänä, että mitoitus aidosti turvaa lasten tarvitseman tuen eikä johda tuen laadun heikkenemiseen resurssisyistä.

12 Muu lausuntopalaute lukuun 4?

EAPN-Fin korostaa, että paljon tukea tarvitsevien asiakkaiden oikeusturvaa, palvelujen jatkuvuutta ja mahdollisuutta saada henkilökohtaista tukea ei tule heikentää hallinnollisten säästöjen tavoittelemiseksi.

13 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

EAPN-Finillä ei ole erityistä asiantuntemusta sosiaalityön ammattirakenteita koskevien ratkaisujen arvioimiseksi. Korostamme kuitenkin, että muutosten vaikutuksia asiakkaiden yhdenvertaisuuteen ja palvelujen saatavuuteen tulee seurata huolellisesti.

14 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

EAPN-Finillä ei ole erityistä asiantuntemusta ehdotetun johtamisrakenteen arvioimiseksi. Kaikkien uusien ratkaisujen tulee edesauttaa erityisesti heikoimmassa sosiaalisessa asemassa olevien köyhien ja pienituloisten asiakkaiden yhdenvertaista pääsyä palveluihin.

15 Lausuntopalaute sosiaalihuollon asiakastietojen kirjaamisesta. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Kirjaamisen päällekkäisyyksien vähentäminen on ymmärrettävä tavoite. EAPN-Fin on kuitenkin huolissaan siitä, että muutokset voivat heikentää asiakkaiden oikeusturvaa, muutoksenhakumahdollisuuksia ja palvelujen jatkuvuutta.

16 Lausuntopalaute asiakasmaksuihin ehdotetuista muutoksista?

EAPN-Fin vastustaa asiakasmaksujen korotuksia. Korotukset kohdistuvat erityisesti pienituloisiin, paljon palveluja tarvitseviin, pitkäaikaissairaisiin, vammaisiin sekä iäkkäisiin ihmisiin. Maksujen nousu voi lisätä toimeentulotuen tarvetta, nostaa palveluihin hakeutumisen kynnystä ja johtaa ongelmien vaikeutumiseen sekä myöhemmin raskaampien palvelujen tarpeeseen.

17 Lausuntopalaute muista säädösmuutosehdotuksista?

EAPN-Fin korostaa, että uudistuksen vaikutuksia tulee arvioida kokonaisuutena. Erityistä huomiota tulee kiinnittää köyhyyteen, osallisuuteen, palvelujen saavutettavuuteen ja yhdenvertaisuuteen sekä siihen, miten muutokset vaikuttavat kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin ihmisryhmiin.

Maahanmuuttotyön näkökulmasta esitys jättää edelleen osin epäselväksi kunnan kotoutumislaisissa säädetyn ohjauksen ja neuvonnan sekä hyvinvointialueen sosiaaliohjauksen välisen työnjaon. Kunnan kotoutumisohjauksen ja hyvinvointialueen sosiaaliohjauksen tehtävät jäävät osittain päällekkäisiksi. Vaikka sosiaaliohjauksen aseman muutosta voidaan kokonaisuutena pitää perusteltuna, ei esitys kaikilta osin selkeytä vastuunjako.

EAPN-Fin pitää myönteisenä sitä, että erityistä tukea tarvitsevan asiakkaan määrittelyä sekä sosiaalityön roolia täsmennetään. Tämä voi selkeyttää myös maahanmuuttajatyötä hyvinvointialueilla ja helpottaa niiden asiakkaiden tunnistamista, jotka tarvitsevat sosiaalityöntekijän tukea.

Samalla EAPN-Fin on huolissaan siitä, että sosiaaliohjauksen poistuessa erillisenä palveluna hyvinvointialueiden kannusteet järjestää sitä voivat heikentyä. Tällöin vastuu käytännön ohjauksesta voi siirtyä entistä enemmän kunnille. Riskinä on, että sosiaaliohjauksen toteutus vaihtelee alueittain ja maahanmuuttajien saama tuki riippuu aiempaa enemmän kuntien resursseista ja painotuksista.

18 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista?

Ei

Perustelut tiiviisti?

EAPN-Finin näkemyksen mukaan esitysluonnos ei anna riittävää kuvaa lakimuutosten pitkän aikavälin vaikutuksista. Köyhyyden, syrjäytymisen, palvelutarpeiden kasvun sekä kustannusten siirtymisen muihin järjestelmiin vaikutuksia ei ole arvioitu riittävän kattavasti.

19 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista ja yhteisvaikutuksista?

Ei

Perustelut tiiviisti?

EAPN-Fin katsoo, ettei esitysluonnos anna riittävää kuvaa lakimuutosten yhteisvaikutuksista. Esitystä tulisi arvioida yhdessä sosiaaliturvavaleikkausten, asiakasmaksujen korotusten, työllisyysuudistusten sekä muiden samanaikaisten muutosten kanssa. Näiden yhteisvaikutukset kohdistuvat erityisesti pienituloisiin, pitkäaikaistyöttömiin ja paljon tukea tarvitseviin ihmisiin.

Kilgast Eija
Suomen köyhyyden vastainen verkosto EAPN-Fin ry